

Valintaesitys maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristön käsittelyyn

Hankkeen julkinen nimi	Aarreaitta – Kanasuon turvetuotantoalueen palauttaminen monihyötyiseksi kosteikoksi
Hakemusnumero	R-02534
Valintakokouksen päivämäärä	
Hakijan virallinen nimi	John Nurmisen Säätiö sr
Osatoteuttajat	Luonnonperintösäätiö sr
Toimintalinja	7 Oikeudenmukaisen siirtymän Suomi
Erityistavoite	7.1. Turpeesta luopumisen alueellisesti oikeudenmukainen siirtymä
Alkamispäivämäärä	1.9.2025
Päättymispäivämäärä	31.12.2027

Hakijan esittämä kuvaus hankkeen sisällöstä

Suomessa tavoitellaan turpeen energiakäytön puolittamista vuosina 2023–2030 ja hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä. Tämä tarkoittaa turvetuotannon nopeaa vähenemistä ja mahdollistaa turvetuotannosta poistuvien alueiden ennallistamisen luonnon monimuotoisuus-, ilmasto- ja vesiensuojeluhyötyjen saavuttamiseksi. Turpeen hajoaminen jatkuu usein vielä tuotannon loputtuakin, mikä aiheuttaa päästöjä ilmakehään ja vesistöihin. Ennallistamalla voidaan hillitä näitä päästöjä ja palauttaa alueet hiilinieluiksi.

Hankkeessa suunnitellaan ja toteutetaan Muhoksen kunnassa sijaitsevan entisen turvetuotantoalueen (181 ha) palauttaminen suoksi tai kosteikoksi. Kohteeseen sisältyy kaksi kiinteistöä, joista yksi siirtyy Luonnonperintösäätiön omistukseen ja toinen on Utajärven kunnan. Kunta sitoutuu säilyttämään alueen ennallistettuna vähintään 20 vuoden ajan. Tavoitteena on kääntää alueen kehitys takaisin turvetta kerryttäväksi ekosysteemiksi, uudelleen soistaa kohde mahdollisimman laaja-alaisesti ja mahdollisuuksien mukaan johtaa myös läheisten metsäojitusalueiden valumavesiä alueelle. Lisäksi tavoitteena on tarjota koneyrityksille uusia liiketoimintamahdollisuuksia turvetuotannon hiipuesssa ja edistää uudelleen soistamisen yleistymistä turvetuotantoalueiden jälkikäyttömuotona.

Toimet suunnitellaan tiiviissä yhteistyössä suunnittelijan kanssa, ja toteutus kilpailutetaan urakoitsijoilta. Erityispiirteinä on ekosysteemipalveluja painottava menetelmä, jossa jäljitellään aapasuon rakennetta mm. turpeesta muovattavien vallien avulla sekä palautetaan rahkasammalta, jolla pyritään vähentämään uudelleen soistamisen yhteydessä syntyviä metaanipäästöjä palauttamalla alueelle soiden luontaisia rahkasammalia ja niissä eläviä metaanin hapettajabakteereita. Valleja (aapasuon jäniteitä) hyödyntäen pyritään varmistamaan, että mahdollisimman suuri osa pinta-alasta vettyy ja alkaa soistua uudelleen. Toteutuksen vaikutuksia seurataan valumavesistä vesinäytteillä, pohjavesiloggereilla, drone-kuvauksella ja linnustoseurannalla. Lisäksi laaditaan selvitys uudelleen soistamisen ilmastovaikutusten laskentaperiaatteista, jotta tuloksia voivat hyödyntää myös muut toimijat.

Kohdealueen ennallistamisen lisäksi hanke edistää laajemmin turvetuotannosta poistuvien alueiden kestäväää käyttöä. Muiden ennallistamistoimijoiden käyttöön tuotetaan opas, johon kootaan uudelleen soistamisen suunnittelun ja toteutuksen periaatteet ja Suokeidas- ja Aarreaitta-hankkeista saadut kokemukset. Oppaan avulla voidaan edistää uudelleen soistamisen yleistymistä jälkikäyttömuotona. Lisäksi toteutetaan vaikuttamiskampanja turvetuottajien sitoutumiseksi käytöstä poistettujen alueidensa ennallistamiseen, ja osallistumalla kansallisen ennallistamissuunnitelman sidosryhmätyöhön. Hankkeen tuloksena valmistellaan politiikkasuositus ennallistamisen pullonkaulojen, kuten osaamisvajauksien ja taloudellisten kannustimien puutteen, poistamiseksi.

Suurelle yleisölle viestitään ennallistamisen hyödyistä tiedotteilla, blogeilla, artikkeleilla ja sosiaalisen median kautta. Hankkeen viestinnän tavoitteena on lisätä tietoisuutta ennallistamisen merkityksestä, rakentaa luottamusta ennallistamisasetuksen toimeenpanoon ja hälventää pelkoja sen kustannuksista. Lisäksi hankkeen aikana pyritään löytämään lisää ennallistettavia turvekenttiä. Perimmäisenä tavoitteena on muuttaa entisiä turvetuotantoalueita luonnon-, vesien- ja ilmastonsuojelua tukeviksi soiksi ja kosteikoiksi yli tuhannen hehtaarin mittakaavassa. Hankkeelle haetaan myöhemmin pysyvää luonnonsuojelulain mukaista rauhoitusta.

Hankkeen kohderyhmät:

Hankkeen tärkein kohderyhmä ovat käytöstä poistuvien turvetuotantoalueiden maanomistajat (yritykset, kunnat, yksityishenkilöt), joille hanke luo mallin luonnon monimuotoisuus-, ilmasto- ja vesiensuojeluhyötyjä tarjoavasta alueiden jälkikäytön suunnittelusta ja toteutuksesta.

Välillisiä kohderyhmiä ovat ympäristöviranomaiset ja kansalaiset. Heidän suuntaansa hankkeen tavoitteena on tietoisuuden lisääminen turvetuotantoalueiden jälkikäytön ympäristövaikutuksista ja myönteisiä ympäristövaikutuksia tukevien toimien integroiminen mm. lainsäädäntöä ja rahoitusta koskevaan päätöksentekoon. Välilliseen kohderyhmään kuuluvat myös toiset hanketoimijat, joille jaetaan hankkeessa saatuja kokemuksia oppaan, webinaariesityksen ja kohdevierailun avulla, ja joiden työtä helpotetaan kohteiden ilmastovaikutusten arviointiin tarjottavan laskentaesimerkin avulla.

Toimenpiteet:

WP1 Maanhankinta sisältää Turveruukin käytöstä poistuvan kiinteistön hankinnan maakaupalla ja lisäkohteiden etsimisen. Luonnonperintösäätiö (LPS) on tehnyt maakaupasta alustavan sopimuksen Turveruukin kanssa. Lisäksi työpaketissa kartoitetaan potentiaalisia lisäkohteita ja käydään niiden hankkimista koskevia neuvotteluita. Perimmäisenä tavoitteena on muuttaa entisiä turvetuotantoalueita luonnon-, vesien- ja ilmastonsuojelua tukeviksi soiksi ja kosteikoiksi yli tuhannen hehtaarin mittakaavassa. Kunnostuksen jälkeen LPS aikoo hakea kohteelle ilman korvausta pysyvän luonnonsuojelulain mukaisen rauhoituksen. Vastuutaho: LPS.

WP2. Suunnittelu ja toteutus kattaa toimet Turveruukilta hankittavalla ja Utajärven kunnan omistamilla kiinteistöillä:

- uudelleen soistamisen ja monimuotoisuus-, ilmasto- ja vesiensuojeluhyötyjä parhaiten tukevien toimenpiteiden suunnittelu tiiviissä yhteistyössä ulkopuolisen suunnittelijan kanssa,
- suunnitelman toteutus, sis. tarvittavat luvat/ilmoitukset, toteutuksen eri vaiheiden kilpailuttamisen ja tilaamisen urakoitsijoilta, materiaalien hankinnan sekä työn ohjeistamisen ja valvonnan,
- rahasammalsiirron suunnittelu ja toteutus,
- vaikutusten seuranta.

Suunnittelijalla ei todennäköisesti ole aiempaa kokemusta vastaavan suunnitelman tekemisestä, joten JNS ja LPS perehdyttävät hänet uudelleen soistamisesta tukeutuen tähän mennessä saatuihin kokemuksiin ja ohjaavat tiiviisti suunnittelutyötä säännöllisissä kokouksissa ja maastokäynneillä.

Uudelleen soistamisen ja suoluonnon palauttamisen suunnitelmaan kootaan tiedot alueen nykytilasta ja alkuperäisestä luonnontilaisesta suosta, asetetaan ennallistamisen tavoitteet, ideoidaan, valitaan ja mitoitetaan toimenpiteet sekä arvioidaan niistä aiheutuvat ympäristövaikutukset ulkopuolisille alueille. Tavoitteena on ekosysteemipalveluja painottava, aapasuon rakennetta jäljittelevä ennallistamissuunnittelu, jossa pyritään turpeesta muovattavia valleja hyödyntäen varmistamaan, että mahdollisimman suuri osa alueen pinta-alasta vettyy ja alkaa soistua uudelleen. Toimenpiteet suunnitellaan maaston piirteiden mukaan niin, että konetyötä tarvitaan mahdollisimman vähän, ja erityistä huomioita kiinnitetään toimista aiheutuvaan vesistökuormitukseen ja sen ehkäisemiseen. Mikäli mahdollista, vesiensuojelussa hyödynnetään olemassa olevia vesiensuojelurakenteita (pintavalutuskenttä). Tarkemmat työsuunnitelmat toimitetaan Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukseen kommentoitavaksi ja mahdollisen lupatarpeen arvioimiseksi.

Uudelleen soistaminen toteutetaan tukkimalla ojia, mikä nostaa pohjaveden pinnan tasoa ja mahdollistaa suokasvillisuuden palaamisen alueelle, ja johtamalla alueelle mahdollisuuksien mukaan vesiä entistä tuotantoaluetta kiertävistä eristysojista ja metsäojista. Urakointia tarvitaan myös mm. aapasuon jänteiden ja kynnysten muotoiluun, moreenin ja murskeen kuljetukseen, mahdollisiin täydennys- ja korjaustöihin ja lumen auraukseen, jos tiettyjä työvaiheita kannattaa tehdä maan ollessa roudassa. JNS etsii lähialueilta osaavia urakoitsijoita ja keskustelee suunnitelman toteutukseen soveltuvasta kalustosta ja teknisistä ratkaisuista. Mikäli mahdollista, JNS valvoo työn toteutusta. Työnjohtoa voidaan ostaa myös suunnittelijalta etenkin, jos urakoitsijan aikataulu muuttuu yllättäen esim. sääolojen takia.

Hankeryhmä myös selvittää mahdollisuudet palauttaa alueelle rahkasammalkasvustoa läheisiltä kiinteistöiltä. Rahkasammalten potentiaaliset siirtokohteet selvitetään maastokäynnein sekä neuvotteluin maanomistajien kanssa. Siirron parhaista käytänteistä vaihdetaan tietoa tutkimuslaitosten ja muiden hanketoimijoiden kanssa. Lisäksi etsitään siirron suorittamiseen sopivia urakoitsijoita ja heidän kanssaan neuvotellaan sammalten keruun, silppuamisen ja levittämisen teknisestä toteutuksesta.

Suunnittelijan ja urakoitsijoiden työtä ohjataan aktiivisesti ja mahdolliset ongelmakohtat ratkotaan yhteistyössä palvelujen toimittajien ja hankeconsortion kesken. Tarvittaessa hyödynnetään myös ohjausryhmän jäsenten asiantuntemusta.

Seurantaan kuuluu:

- Valumavesinäytteet ennen ja jälkeen toimenpiteiden ja niiden laadun (typpi, fosfori, kiintoaines ym.) analysointi laboratoriossa
- Drone-kuvaukset vesipinnan ja kasvillisuuden palautumisesta
- Pohjaveden pinnan seuranta loggereilla
- Linnustoseuranta ennen ja jälkeen toimenpiteiden
- Kaikkien edellä mainittujen seurantojen tulosten analysointi ja yhteenvetojen ja johtopäätösten tekeminen.

Lisäksi hankkeen lopussa arvioidaan Kanasuon uudelleen soistamisen ilmastovaikutus mittaamalla jäännösturpeen paksuus ja maanpinnan luokittelu, ja tuotetaan muiden toimijoiden käyttöön ilmastovaikutusten laskentaesimerkki. Seurannan osalta hankeconsortio selvittää mahdollisuudet saada kohde mukaan johonkin tutkimushankkeeseen. Vastuu: JNS.

WP3. Viestintä

Työpaketissa edistetään ennallistamista hälventämällä ennallistamiseen liittyviä pelkoja (esim. kustannukset) ja lisäämällä tietoisuutta uudelleen soistamisen myönteisistä ympäristövaikutuksista turvetuotantoalueiden jälkikäyttömuotona.

Suunnittelu- ja toteutustyölle hankitaan paikallisten luottamus kontaktoimalla Kanasuon naapurikiinteistöjen omistajat jo heti hankkeen alkuvaiheessa ja viestimällä heille hankkeen vaikutuksista. Myös Utajärven ja Muhoksen kunnat informoidaan hankkeesta ja heille esitellään uudelleen soistamisen suunnitelmat.

Hanke edistää laajemmin turvetuotannosta poistuvien alueiden kestäväää käyttöä vetoamalla turvetuottajiin, jotta he sitoutuisivat ennallistamaan osan entisistä turvekentistä.

Toisia hanketoimijoita kannustetaan uudelleen soistamiseen jakamalla hankkeessa saatuja kokemuksia oppaan, webinaariesityksen ja kohdevierailun avulla, ja heidän työtään helpotetaan kohteiden ilmastovaikutusten arviointiin tarjottavan laskentaesimerkin avulla.

Ympäristöviranomaisten ja poliittisten päätöksentekijöiden tietoisuutta uudelleen soistamisen mahdollisuudesta ja turvetuotantoalueiden eri jälkikäyttömuotojen ympäristövaikutuksista lisätään, jotta myönteisiä ympäristövaikutuksia tukevat toimet toteutuisivat lainsäädännössä ja tukimekanismeissa. Heihin vaikutetaan politiikkasuosituksella, jossa käsitellään ennallistamisen pullonkaulojen kuten osaamistarpeiden poistoa ja kannustimien luomista, ja osallistumalla kansallisen ennallistamissuunnitelman sidosryhmätyöhön.

Suurelle yleisölle tuotetaan viestejä ennallistamisen tuloksista ja hyödyistä.

Tarkempi viestintäsuunnitelma luodaan hankkeen alkaessa. Vastuu: JNS.

WP 4. Koordinaatio

Projektinhallinnan työpaketin aktiviteetteihin kuuluvat hankeconsortion työn ohjaaminen säännöllisesti noin 2 vkon välein järjestettävissä kokouksissa, yhteiset maastokatselmuksset, ohjausryhmän muodostaminen ja kokoontuminen 2 kertaa vuodessa sekä vuotuiset raportoinnit ja rahoitushakemukset rahoittajalle. Vastuu: JNS.

Kustannusarvion tiivistelmä kehittämisosio (JNS):

Yhteensä €	
1 Palkkakustannukset	102 509
2 Matkakustannukset	7 296
3 Ostopalvelut	173 000
4 Muut kustannukset	0
Flat rate 7 % kehittäminen	19 796
5 Tulot (vähennetään kustannuksista)	0
Nettokustannusarvio yhteensä	302 601

Kustannusarvion tiivistelmä investointiosio (JNS):

Yhteensä €	
1 Investoinnit	10 000
Flat rate 1,5 % investointi	150
2 Tulot (vähennetään kustannuksista)	0
Nettokustannusarvio yhteensä	10 150

Kustannusarvion tiivistelmä investointiosio (LPS):

Yhteensä €	
1 Investoinnit	54 375
Flat rate 1,5 % investointi	816
2 Tulot (vähennetään kustannuksista)	0
Nettokustannusarvio yhteensä	55 191

Rahoitus:

Rahoitus:	EU+valtio	Muu julkinen	Yksityinen rahoitus (oma)	YHTEENSÄ
JNS	249 185 € (79,68 %)	-	63 566 € (20,32 %)	312 751 €
LPS	38 634 € (70 %)	-	16 557 € (30 %)	55 191 €
YHTEENSÄ:	287 819 €			367 942 €

Rahoittajan arvio hankkeesta

Lisätietoja Hankkeen indikaattorit: - 139 ha (NO07) Turvetuotannosta vapautuneen, ennallistetun alueen pinta-ala, - 181 ha (RCO38) Tuen piiriin kuuluvan kunnostetun ja jälkikäyttöön otetun maaperän pinta-ala Asiantuntija kommenteissa todettu mm. että vesiensuojelun näkökulmasta kosteikkojen perustaminen, alueen uudelleen soistaminen ja vettäminen ovat suositeltavia toimia, myös happamuusriskin hallinnan takia (alue sijaitsee Litorinameren alueella). Hankkeessa hankitaan yht. 134 ha Luonnonperintösäätiön omistukseen. Arviointipisteet: 17/24p.

Ratkaisun perustelut ja jatkotoimenpiteet

Hankkeessa suunnitellaan ja toteutetaan Muhoksen kunnan alueella olevan entisen Kanasuon turvetuotantoalueen ennallistamiseen liittyvät toimenpiteet. Tavoitteena on käynnistää alueen kehitys kohti suota. Samalla hillitään entisen turvetuotantoalueen kasvihuonekaasupäästöjä ja vähennetään sen sekä ympäröivien metsäojitusalueiden vesistö päästöjä sekä lisätään vähitellen alueen monimuotoisuutta. Kohdealue toimii yhtenä ennallistamisen pilottikohteena, josta saaduista tuloksista ja kokemuksista viestitään sidos- ja kohderyhmille. Hanke on Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 EU:n alue ja rakennepolitiikan ohjelma-asiakirjan TL 7 Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) ja erityistavoitteen 7.1. Turpeesta luopuminen mukainen ja toteuttaa Pohjois-Pohjanmaan maakunnan JTF - siirtymäsuunnitelmaa. Hanke täyttää yleiset valintakriteerit ja sai erityistavoitekohtaisista valintakriteereistä riittävästi (yli puolet 17/24 p) tullaan rahoitettavaksi. Hankkeen käsittelykokoukset: Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen EU- ja hanketiimin kirjalliset kommentit Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen EURA-rahoituskokous 25.6.2025 Pohjois-Pohjanmaan MYR-sihteeristö 23.9.2025

Rahoittaja puoltaa hakemuksen hyväksymistä